אישים באגרות הראי"ה

הרב חיים עוזר גרודזנסקי

מגדולי התורה והפוסקים בליטא, מנהיג יהדות וילנה, בעל שו"ת 'אחיעזר' ומייסד 'ועד הישיבות' · תרכ"ג–ת"ש (1863–1940)

5 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

הרב חיים עוזר גרודזנסקי נולד בעיירה איוויה שבליטא בט' באלול תרכ"ג (1863). כבר בילדותו נודע כעילוי, ולמד בישיבת וולוז'ין אצל הנצי"ב. בשנת תרמ"ג (1883) נשא את בתו של רבי אליהו אליעזר גרודזנסקי, מראשי הרבנים בווילנה, ואחרי פטירתו ירש את מקומו. אף שסירב להתמנות לרבה הרשמי של וילנה, הוכר כסמכות התורנית העליונה בעירו ובארצו. על החפץ חיים מסופר שכינה את הרב חיים עוזר "כלל ישראל".

אחרי מלחמת העולם הראשונה עמל הרב חיים עוזר לשקם את עולם הישיבות בליטא, ובשנת תרפ"ד (1924) הקים עם החפץ חיים את 'ועד הישיבות' ועמד בראשו. הרב חיים עוזר היה ממייסדי 'מועצת גדולי התורה' של 'אגודת ישראל'. תשובותיו נדפסו בספרו 'אחיעזר'. נפטר בווילנה בה' באב ת"ש (1940), בתחילת מלחמת העולם השנייה.

הרב קוק על הרב חיים עוזר

הרב חיים עוזר היה המועמד הראשון של העסקנים באמריקה לנסוע עם הרב קוק לארצות הברית, לעזרת מוסדות התורה. בכסלו תרפ"ב הרב קוק כותב לבנו שדרשו "ע"ד באי שמה יחד עם הגרח"ע מווילנא", אבל הגיע מברק מן הרב חיים עוזר שאינו יכול לנסוע בחורף, וממילא נדחתה הנסיעה (כרך ד', אגרת אקכד). כשהעניין עלה שוב, בשבט תרפ"ד, הרב קוק כותב לרב חיים עוזר שאילו נסעו הגאונים הזקנים והרב חיים עוזר "ודאי הי' הכל מתוקן", ומתאר את חששו שבאמריקה ירצו "לעשות קופה אחת לכל מוסדי הקודש" ולבטל את השד"רים, "קלקול גדול שלא יוכל להמנות" (כרך ד', אגרת ארז).

בתמוז תרפ"ב הרב קוק מצטרף לתענית (ראו בפרשת תענית ערב ראש חודש אלול תרפ"ב) הציבור שגזרו החפץ חיים והרב חיים עוזר לערב ראש חודש אלול, ומבקש מהם להזהיר את עסקני 'אגודת ישראל' בארץ, "שהם נסמכים הרבה על גדולי חו"ל, שיזהרו ממחלוקת, מלה"ר וביזוי ת"ח" (כרך ד', אגרת אקמ). כעבור שנה הרב קוק מזכיר בתשובה לחפץ חיים שכבר ביקש מהם "שראוי שתבוא מצדם איזה הערה נגד ההפקרות של בזוי ת"ח" (כרך ד', אגרת נוספות אקפז).

באדר ראשון תרפ"ד, ימים אחדים לפני צאתו לאמריקה, הרב קוק מנחם את הרב חיים עוזר על פטירת אשתו, ומבקש ממנו מכתב "לחזק את ידינו בעבודת הקודש של חזוק תוה"ק ומוסדותי' באה"ק ובגולה" (כרך ד', אגרת ארכב).

הקשר ביניהם היה גם קשר של תורה. כשקיבל הרב קוק את החלק השני של 'אחיעזר', הרב קוק העיר על דבריו בעניין פירות ארץ ישראל שיצאו לחוץ לארץ, על פי הרמב"ם, וסיים: "והדבר צריך תלמוד לע"ד" (כרך ד', אגרת אשלג).

האגרות

כרך ד', אגרת אקכד: לבנו הרצי"ה: מאמריקה ביקשו שהרב קוק ייסע לשם עם הרב חיים עוזר, אבל הרב חיים עוזר הודיע במברק שאינו יכול לנסוע בחורף, וממילא נדחתה הנסיעה.

"והנה הגיעני תלגרף ממנו שי' שא"י לסע בימות החרף, ובזה כמובן נדחה גם המחשבה ע"ד מסעי"

כרך ד', אגרת אקמ: לחפץ חיים ולרב חיים עוזר: הרב קוק מצטרף לתענית הציבור בערב ראש חודש אלול ויפרסם אותה בארץ, ומבקש שיזהירו את עסקני 'אגודת ישראל' בארץ.

"שהם נסמכים הרבה על גדולי חו"ל, שיזהרו ממחלוקת, מלה"ר וביזוי ת"ח"

כרך ד', אגרת ארז: להרב חיים עוזר: קשה לרב קוק להחליט על הנסיעה לאמריקה {{parshiyot/america-5684}}. אילו נסעו הגאונים הזקנים והרב חיים עוזר היה הכל מתוקן; ויש חשש שבאמריקה ירצו קופה אחת לכל המוסדות.

"ומ"מ אם היו הגאונים הזקנים וכ"ג שליט"א נוסעים, ודאי הי' הכל מתוקן"

כרך ד', אגרת ארכב: להרב חיים עוזר: ניחומים על פטירת אשתו. הרב קוק יוצא לאמריקה ביום חמישי, ומבקש מכתב לחיזוק העבודה.

"מה מאד אשתוקק לקבל מכתב מהדר"ג שמה לחזק את ידינו בעבודת הקודש"

כרך ד', אגרת אשלג: להרב חיים עוזר: תודה על 'אחיעזר' חלק ב, והערה בעניין פירות ארץ ישראל שיצאו לחוץ לארץ, על פי הרמב"ם (הלכות מעשר ב א).

"תודה לקבלת ספרו אחיעזר ח"ב"

ראו גם

על הרב חיים עוזר גרודזנסקי (המכלול). (רבי חיים עוזר גרודזנסקי)

מסע הרבנים לאמריקה, שבו הרב חיים עוזר היה אמור להשתתף. (למעשייה)

על החפץ חיים, שותפו של הרב חיים עוזר לאגרת על התענית. (לדף האיש)

נוסח האגרות

5 האגרות שבהן נזכר הרב חיים עוזר, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקכד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (כ"ו) כסלו תרפ"ב **נמען:** בנו הרצי"ה, משודכתו ומחותניו

מכתביהם מתאחרים. הם שואלים מתי תיקבע החתונה ומתי יעלו, ומה עליהם לעשות. הרב ריי"ק ווהלגמוט רוצה לנסוע לאנגליה לתעמולה לי'דגל ירושלים', והרב קוק ביקש מהרב פערבער לסדר לו ניירות. מאמריקה הזמינו אותו לנסוע עם הרב חיים עוזר מווילנה, אבל הרב חיים עוזר אינו יכול בחורף, וממילא נדחתה הנסיעה. הרב קוק מזרז את הרצי"ה בענייניו הפרטיים ושואל על לימודיו.

עיקרי הדברים

- מתי החתונה.
- תעמולה באנגליה.
- דחיית הנסיעה לאמריקה.
- זירוז.

נוסח האגרת

ב"ה[1] בד"ו[2] חדש כסלו תרפ"ב[3]

בני יקירי שליט"א[4], ובחירתך המלכ"ה[5] בעה"י[6] תחי'[7]

לאוי"ט[8] ומחותנינו היקרים שליט"א עברו עלינו זמנים כבר יותר מהרגיל ומכתבם היקר לנו כ"כ[9] מתאחר, כמובן שרויים אנחנו בצער ע"ז[10] ומצפים אנחנו בכל יום לקבל מכם ידיעות משמחות לב מכל אשר עמכם לטובה, ידיעות ברורות ומוחלטות ע"ד[11] כל ענינכם החביבים כ"כ עלינו, וכל מעינינו בם בע"ה[12]. הנה קבלת בודאי את מכתבנו האחרון שכתבתי לך אחרי שעברו עלינו ימי הבהילות, והננו מצפים לחסדי השי"ת[13] שהכל ישוב לטובה ולברכה, לצמיחת ישועה, ולרוממות קרן לעם ד' העומד בנסיונות כ"כ קשים על דרכו בקודש, וצור ישראל יאיר את כל מאפלינו, בחסדו ורחמיו המרובים.

והנה אין אנחנו יודעים מה לחשוב ע"ד איחור דבריכם בשעה שהיו הדברים צריכים להיות מאירים ומשלימים בעה"י, ובצפיתנו נצפה שיביאונו בקרוב דבריכם להודיע לנו כל דבר שורש. כתב נא איך ומה החלטתם, מתי חושבים בע"ה לקבע את יום כלולתכם למז"ט[14]. ומתי הנכם חושבים לעשות את דרככם לעלות אלינו אל הקודש, גם מה הם הדברים שעלינו מכאן לעשות עבורכם לטובתכם, ולכל הנדרש לכם כפי מדת היכולת בעה"י. כמובן שחלק גדול מעבודתנו הכללית היא מתעכבת מצד היותך רחוק רחוק המקום. הרב ריי"ק[15] וומעלהאר כתב שחושב לבא לאנגלי' לעשות תעמולה בעד הרמת דגל קדשנו ירושלים, רק שחסרים לו רשיונות, וכתבתי מזה להרב פערבער נ"י[16] שיראה להמציא בעדו את הניירות הנדרשים. אם ימלא את בקשתי איני יודע, מצדי הייתי חפץ מאד שאיש ת"ח[17] חשוב שכמותו של הריי"ק[18] הנ"ל[19] יעסוק בעבודתנו הק'[20]. כמדומה שכתבתי לך את הדרישה שדרשו מאמעריקא ע"ד באי שמה יחד עם הגרח"ע[21] מווילנא נ"י, בשביל הטבת מצב העזרה, והנה הגיעני תלגרף ממנו שי'[22]

שא"י[23] לסע בימות החרף, ובזה כמובן נדחה גם המחשבה ע"ד מסעי, מה שלא החלטתי בזה דבר ברור גם בלא"ה[24], וד' יתן הטוב, ובעצה טובה מלפניו יתקננו, ברב חסדו.

הנני מזרז וחוזר ומזרז אותך יקירי ע"ד כל ענינך הפרטיים שתשתדל בהם בזריזות וחזקת והיית לאיש וד' יצוה עמך את הברכה בעה"י. כתוב נא לנו בפרטיות, גם מענינך הרוחניים בטח קובע אתה שיעורים הגונים בלמוד. ואולי יחד עם חביבינו הרה"ג[25] המל"ח מחו' שליט"א. הטרדות כידוע לך הם מרובות, והן מתרבות והולכות, ד' יתן כח ואמץ לסדר את הכל באפן היותר טוב לטובת עמו ונחלתו, ולשם ולכבוד לשם קדשו עדי עד, שהוא מגמת כל המפעל כולו מעמקי רוממות עד תחתיות תהומות. הנני כופל את בקשתי ע"ד כתיבתך הפרטית והתכופה לשמחנו ולהרגיענו, וד' יושיענו, וישמחנו בישועתו בבשורות טובות מכם, ומכל יקירנו ומכל עמו בית ישראל כנפשכם היקרה, ונפש אביך מצפה אשרך וטובך כה"י[26]. אברהם יצחק ה"ק[27] באה"ר[28] אדר"ש[29] מחו' הרבנים הגאונים שליט"א וכל משפחתם היקרה. צמאים אנו לאור דבריהם ביחוד בענינים הנוגעים למצב צאצאינו היקרים.

והנה אנחנו בריחוק מקום, ואתם הבנים בנינו שליט"א עמכם, יתקנכם ד' בעצה טובה מלפניו, ותודיעונו מכל הנדרש להודע.

ובישועת ישע יחינו יזכנו לקבל מהם נחת ועונג לאוי"ט בשמחה ובטוב לב, כנפשם היפה ונפש ידי"ע[30] מחו' דוש"ת[31] באה"ר, הנ"ל

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. בד"ו - דורש פענוח
3. תרפ"ב - השנה תרפ"ב (1921/1922)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. המלכ"ה - דורש פענוח
6. בעה"י - בעזרת השם יתברך
7. תחי' - תחיה
8. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
9. כ"כ - כל כך
10. ע"ז - על זה
11. ע"ד - על דבר
12. בע"ה - בעזרת השם
13. השי"ת - השם יתברך
14. למז"ט - למזל טוב
15. רי"ק - רבי יעקב / רבי יצחק - שם אדם
16. נ"י - נרו יאיר
17. ת"ח - תלמידי חכמים
18. הרי"ק - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, ק (למשל: יעקב + קלונימוס) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
19. הנ"ל - הנזכר לעיל
20. הק' - הקטן
21. הגרח"ע - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ח, ע (למשל: חיים + עזריאל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
22. שי' - שיחיה

23. שא״י - שארץ ישראל
24. בלא״ה - בלאו הכי (בלאו הכי, ממילא)
25. הרה״ג - הרב הגאון
26. כה״י - כנפשו היפה
27. ה״ק - הכהן קוק
28. באה״ר - באהבה רבה
29. אדר״ש - אחר דרישת שלום
30. ידי״ע - ידידו עוז
31. דוש״ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקמ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י' מנחם אב תרפ"ב **נמען:** החפץ חיים (ר' ישראל מאיר הכהן) והרב חיים עוזר גרודזנסקי

הרב קוק מצטרף לתענית ציבור בערב ראש חודש אלול ויפרסם אותה בארץ. הרב קוק מבקש שיזהירו את עסקני 'אגודת ישראל' בארץ, הנסמכים עליהם, להיזהר ממחלוקת, מלשון הרע ומביזוי תלמידי חכמים.

עיקרי הדברים

- הצטרפות לתענית.
- הזהרת עסקני האגודה.

נוסח האגרת

ב"ה[1] יוד מנ"א[2] פ"ב

שלו'[3] וברכה לכבוד רחימי לבאי, הרבנים הגאונים הגדולים, פארי הדור כקש"ת[4] מו"ה[5] ישראל מאיר הכהן ומו"ה[6] חיים עוזר גראזינסקי שליט"א[7] אחדשה"ט[8] באה"ר[9]

הגיעני מכתב קדשם, בצרוף קול-הקורא, ע"ד[10] גזירת ת"צ ליום ער"ח[11] אלול הבעל"ט[12], והנני ג"א[13] מכאן מצטרפים לדבר מצוה רבה, ונפרסם בעזה"י[14], את הודעת התענית והתעוררות התשובה באה"ק[15] ובארצות הסמוכות, כדברי הדר"ג[16] שליט"א, והשי"ת[17] יאזין שועתנו, וישיב לב אבות על בנים, וכלנו יחד שכם אחד נזכה לשוב בתשובה שלמה לפניו, וימהר ויחיש לגאלנו ולקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ, ויתקדש שמו הגדול על עמו ועל נחלתו בב"א[18]. מידי דברי, אמרתי להזכיר לכ"ג, שראוי ונכון יהי'[19] אם יזכירו את אלה העוסקים פה, בענין אגדת-ישראל, שהם נסמכים הרבה על גדולי חו"ל[20], שיזהרו ממחלוקת, מלה"ר[21] וביזוי ת"ח[22]. ויהיו דבריהם כדברי חכמים בנחת נשמעים, אקוה שדברי קדשם יעשו רושם, וברכת ד' עליהם תבא.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר, כנה"ר[23] ונפש ידי"ע[24], קשור באהבתם ודוש"ת[25] בכל לונ"ח[26], מהר הקדש מירושלים.

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. שלו' - שלום
4. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
5. מו"ה - מורנו הרב
6. ומו"ה - ומורנו הרב
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. ע"ד - על דבר
11. ער"ח - ערב ראש חודש
12. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה

13. ג"א – גם אני / גם אנו
14. בעזה"י – בעזרת השם יתברך
15. באה"ק – בארץ הקודש
16. הדר"ג – הדרת גאונו
17. והשי"ת – והשם יתברך
18. בב"א – במהרה בימינו אמן
19. יהי' – יהיה
20. חו"ל – חוץ לארץ
21. מלה"ר – מלשון הרע
22. ת"ח – תלמידי חכמים
23. כנה"ר – כנפשו הרמה
24. ידי"ע – ידידו עוז
25. ודוש"ת – ודורש שלומו ותורתו
26. לונ"ח – לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח' שבט תרפ"ד **נמען:** הרב חיים עוזר גרודזנסקי

קשה לו להחליט על הנסיעה. המצב בארץ נורא, אבל מאמריקה מטילים ספק אם אפשר לתקן. אילו נסעו הגאונים הזקנים והרב חיים עוזר, היה מתוקן; עכשיו השמועה על בואם החלישה את העניין. ויש חשש שבאמריקה ירצו 'קופה אחת' לכל מוסדות הקודש, ויבטלו את השד"רים, ויאמרו שהרב קוק, כבא כוח כללי, יכול לסדר זאת - 'קלקול גדול'.

עיקרי הדברים

- ספק בתועלת.
- חשש מקופה אחת.
- אין החלטה.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ח' שבט תרפ"ד[2]

שלו' וברכה לכבוד רב רחימאי הגאון הגדול פאר הדור כקש"ת[3] מוהר"ח[4] עו גראדזונסקי שליט"א[5].
אחדשה"ט[6] דהדר"ג[7] באה"ר[8]

הגיעני מכתב קדשו, ובדבר נסיעתי קשה לי מאד להחליט כעת, אע"פ[9] שהמצב פה נורא, ד' ירחם על בני תורה ומוסדות הקודש בכלל, אבל ידיעות שונות באות מהתם, שמטילים ספק אם אפשר כעת כבר לתקן את המצב, ומ"מ[10] אם היו הגאונים הזקנים וכ"ג שליט"א נוסעים, ודאי הי'[11] הכל מתוקן, אבל כעת גורם הקול שהוציאו ע"ד[12] בואם להחליש את הענין, גם יש עוד עיכוב עיקרי, שזה כמה שנים ישנם שם אלה החפצים לעשות קופה אחת לכל מוסדי הקודש, ובזה ירחיקו לגמרי את השדרי"ם[13], והדבר ידוע שזהו קלקול גדול שלא יוכל להמנות, וכעת יש חשש גדול שדוקא ע"י[14] באי שמה יתחזקו בשיטה זו, כי יאמרו שאני בתור ב"כ[15] כללי לכל עניני אה"ק[16] יכול לסדר דבר זה, שהוא לפי רוחם של עסקנים מסוג ידוע, ע"כ[17] איני יכול עדיין להחליט דבר בזה.

והנני בזה חותם בברכה ואה"ר[18] כנה"ר[19] ונפש ידי"ע[20] דוש"ת[21] מקרב לונ"ח[22]

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
4. מוהר"ח - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות ח (כגון חיים / חנוך) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
7. דהדר"ג - דהדרת גאונו
8. באה"ר - באהבה רבה

9. אע"פ - אף על פי
10. ומ"מ - ומכל מקום
11. הי' - היה
12. ע"ד - על דבר
13. השדרי"ם - השד"רים (שלוחי דרבנן)
14. ע"י - על ידי
15. ב"כ - בא כוחו
16. אה"ק - ארץ הקודש
17. ע"כ - על כן
18. ואה"ר - ואהבה רבה
19. כנה"ר - כנפשו הרמה
20. ידי"ע - ידידו עוז
21. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
22. לונ"ח - לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארכב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א אדר ראשון תרפ"ד **נמען:** הרב חיים עוזר גרודזנסקי

ניחומים על פטירת אשתו. הרב קוק נוסע לאמריקה ביום חמישי, ומבקש מכתב לחיזוק העבודה.

עיקרי הדברים

- ניחומים.
- הנסיעה לאמריקה.

נוסח האגרת

כ"א אד"ר[1] ד'

מנחם ציון וירושלים ינחם את כבוד הדרת רב רחימאי הגאון הגדול פאר הדור כקש"ת[2] מו"ה[3] חיים עוזר גרודוינסקי שליט"א[4]

בצער גדול באה אלינו השמועה המחרידה על פטירתה של רעיתו הרבנית החשובה ונכבדה ז"ל[5]. אמנם כל עדת ישראל הקרובים והרחוקים מצטערים בצערו הגדול, ומשתתפים באבלו הכבד, ותחשב נא זאת להדר"ג[6] לנוחם ולחבש לשברו הגדול. הנני כעת מוטרד מאד בטרדות המסע לאמעריקא בע"ה[7] ביום החמשי הבעל"ט[8]. מה מאד אשתוקק לקבל מכתב מהדר"ג[9] שמה לחזק את ידינו בעבודת הקודש של חזוק תוה"ק[10] ומוסדותי באה"ק[11] ובגולה.

הנני חותם בברכת נחומים ומירושלים ינוחם ובכט"ס[12] יבורך לאוי"ט[13] כנה"ר[14] ונפש ידי"ע[15] קשור באהנ"פ[16] הטהורה.

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. אד"ר – אדר ראשון
2. כקש"ת – כבוד קדושת שם תפארתו
3. מו"ה – מורנו הרב
4. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. ז"ל – זכרונו לברכה
6. להדר"ג – להדרת גאונו
7. בע"ה – בעזרת השם
8. הבעל"ט – הבא עלינו לטובה
9. מהדר"ג – מהדרת גאונו
10. תוה"ק – תורתנו הקדושה
11. באה"ק – בארץ הקודש
12. ובכט"ס – ובכל טוב סלה
13. לאוי"ט – לאורך ימים טובים
14. כנה"ר – כנפשו הרמה
15. ידי"ע – ידידו עוז
16. באהנ"פ – באהבת נפש

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשלג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז תמוז תרפ"ה **נמען:** הרב חיים עוזר גרודזנסקי

תודה על 'אחיעזר' חלק ב. בעניין פירות ארץ ישראל שיצאו לחוץ לארץ: לפי הרמב"ם (מעשר ב א) הפטור תלוי בדעתו בשעת גמר המלאכה; אולי גם פירות שגמרו על דעת להוציאם לחוץ לארץ פטורים, ולהחמיר - לא לעשר מהם על פירות שנגמרו על דעת הארץ. 'והדבר צריך תלמוד'.

עיקרי הדברים

- תודה על הספר.
- הלכה: פירות שיצאו לחוץ לארץ.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ט"ז תמוז פ"ה להגאון ר'[2] חיים עוזר שליט"א[3],

שלו'[4]. תודה לקבלת ספרו אחיעזר ח"ב[5]. וראיתי להעיר במה שהאריך בסי'[6] ל"ט בענין פירות א"י[7] שיצאו לחו"ל[8] ולהיפך, שהנני מצטער על חוסר הביאור בהלכה רבתא זו, לפ"ד[9] הרמב"ם[10] בפ"ב דמעשר ה"א, שהענין של גמר מלאכה לגבי פטור לקוח הדבר איך שהי'[11] בדעתו בשעת גמר מלאכה, שאם גמר ע"ד[12] למכרן פטור, והמחשבה הזאת מצלת היא מחלות החיוב, מדוע לא נאמר כן על פירות א"י שיצאו לחוץ לארץ גם אחר גמר מלאכה, שאם גמר מלאכתן ע"ד להוציאן לחו"ל פטורין, ואם יהי'[13] הדין כן אז יהיו כל הפירות היוצאים מא"י[14] לחו"ל ברובן בכלל זה, שגמר מלאכתן הוא ע"ד להוציאן לחו"ל, וגם לחומרא צריך לדון בזה, שלא לעשר מהם על הפירות שגמר מלאכתן הוא ע"ד א"י, והדבר צריך תלמוד לע"ד[15].

והנני בזה דוש"ת[16] באה"ר[17].

1. ב"ה - ברוך השם
2. ר' - רבי
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. שלו' - שלום
5. ח"ב - חלק ב'
6. בסי' - בסימן
7. א"י - ארץ ישראל
8. לחו"ל - לחוץ לארץ
9. לפ"ד - לפי דעתי
10. הרמב"ם - רבי משה בן מימון
11. שהי' - שהיה
12. ע"ד - על דבר
13. יהי' - יהיה
14. מא"י - מארץ ישראל
15. לע"ד - לעניות דעתי
16. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

17. באה"ר - באהבה רבה